

کمیسیون فرشت، هنر
و صنایع دستی اتاق ایران

بسته‌پیشنه هادی

به دولت چهاردهم

رفع موانع تولید و توسعه هنر-صنعت

فرش دستباف و صنایع دستی

خرداد ۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

- ۲ مقدمه
- ۴ ابعاد اهمیت صنعت فرتش دستباف
- ۶ کاربرد بودن صنعت فرتش دستباف
- ۸ اشتغال زایی صنعت فرتش دستباف
- ۱۰ ارزش آوری صنعت فرتش دستباف
- ۱۲ فقرزدایی صنعت فرتش دستباف
- ۱۶ نمودار ۳۰ ساله صادرات فرتش دستباف
- ۱۷ اثر سیاست های داخلی بر صادرات فرتش دستباف
- ۲۲ پیامدهای بی توجهی به توسعه صنعت فرتش دستباف
- ۲۴ پیامدهای افول صنعت فرتش دستباف
- ۲۶ الزامات توسعه صنعت فرتش دستباف و صنایع دستی
- ۲۷ سیاست های پیشنهادی بختن خصوصی
- ۳۴ کلام آخر

کمیسیون فرش، هنر و صنایع دستی
اتاق ایران

بسته پیشنهادی

رفع موانع تولید و توسعه

هنر - صنعت فرش دستباف

و صنایع دستی به

دولت چهاردهم

خرداد ۱۴۰۳

مقدمه

فرش دستباف و صنایع دستی نمادهای ملی ایران هستند که ابعاد گسترده فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و امنیتی دارند. زنجیره اشتغال گسترده بدون جایگزین و راهبردی دارند. در بازارهای بین‌المللی دارای مزیت نسبی و بعضاً مطلق هستند و ظرفیت ارزشآوری بی‌بدیل دارند. بنابراین سیاستگذاری و اجرا در این حوزه‌ها اهمیت فراوانی دارد. آنچه در دولت‌های گذشته بر فرش دستباف و صنایع دستی رفته است در اغلب موارد بی‌مهری و بی‌توجهی بوده است. قوانین این حوزه از جمله قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی و قانون بیمه‌های اجتماعی قالیبافان و شاغلین

صنایع دستی شناسه‌دار به فراموشی سپرده شده و سایر سیاست‌های حمایتی در سایر قوانین نیز رفته رفته حذف شده است و نتیجه این بی‌توجهی کاهش آمار صادرات به پایین‌ترین میزان در پنجاه سال گذشته است.

بسته حاضر شامل آسیب‌شناسی این حوزه‌ها و پیشنهادهای این کمیسیون برای رفع موانع فرش دستباف و صنایع دستی به دولت چهاردهم است. با ذکر این نکته که آسیب‌شناسی با تکیه بر مشکلات و مسایل تولید و صادرات فرش دستباف انجام شده که ابعاد و اهمیتی معادل جمع سایر حوزه‌های صنایع دستی دارد و کمابیش قابلیت تعمیم به مجموعه صنایع دستی را دارد.

به امید اینکه دولت چهاردهم با شناسایی دقیق ظرفیت‌های واقعی کشور نسبت به رفع موانع تولید و صادرات فرش دستباف و صنایع دستی و اصلاح روابط بین‌الملل و رفع تحریم‌ها اقدام کند.

صنعت فرش دستباف حداقل از سه زاویه مرتبط با رفاه عمومی برای دولت ها دارای اهمیت هستند.

صنعت فرش دستباف صنعتی اشتغال‌زا و مولد، ارزآور و فقرزدا است.

دولت‌ها اهدافی نظیر رفاه عمومی را دنبال می‌کنند.

صنعت ابعاد اهمیت فرش دستباف

فرش دستباف و کارگران خودرنگ

هزینه سرانه اشتغال

سرانه اشتغال صنعتی

۲

میلیارد تومان

صنعت فرش دستباف

۱۰۰

میلیون تومان

میزان سرمایه گذاری سرانه مورد نیاز (هزینه سرانه اشتغال) صنعت فرش دستباف ۱۰۰ میلیون تومان است. درحالیکه هزینه متوسط سرانه اشتغال صنعتی ۲ میلیارد تومان است. یعنی با هزینه ای که در سایر صنایع تنها یک شغل جدید ایجاد می شود در صنعت فرش دستباف می توان ۲۰ شغل ایجاد کرد. اشتغال فرشبافی در زمره اشتغال خرد قرار می گیرد، با این وجود اشتغال این محصول، اشتغال پایدار محسوب می شود.

اشتغال زایی صنعت فرش دستباف

میزان اشتغال مستقیم فرش دستباف، بسیار بیشتر از سایر صنایع است. اشتغال صنعت فرش دستباف، فقط با نگاه به بافندگان، بیش از ۴ برابر صنایع نساجی و پوشاک، خودروسازی و پتروشیمی است.

بیش از ۸۰۰ هزار نفر

بیش از ۱۰۰ هزار نفر
بیش از ۱۵۰ هزار نفر
بیش از ۲۵۰ هزار نفر

- تولید منسوجات و پوشاک
- تولید محصولات پالایشی و پتروشیمی
- تولید وسایل نقلیه و سایر تجهیزات حمل و نقلی
- تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی
- بافندگان بیمه شده
- بافندگان دارای کارت صنفی

صنعت فرش دستباف با وجود تنزل به کمترین میزان صادرات در ۵۰ سال گذشته، توانسته است در سال ۱۴۰۲ چهل میلیون دلار ارزآوری داشته باشد.

صنعت خودروسازی در همین بازه حدود ۵ میلیارد دلار ارزبری داشته است.

ارزآوری صنعت فرش دستباف

وضعیت ارزبری و ارزآوری خودروسازی و فرش دستباف

ارزآوری فرش دستباف

۴۰

میلیون دلار

ارزآوری خودروسازی

۵-

میلیارد دلار

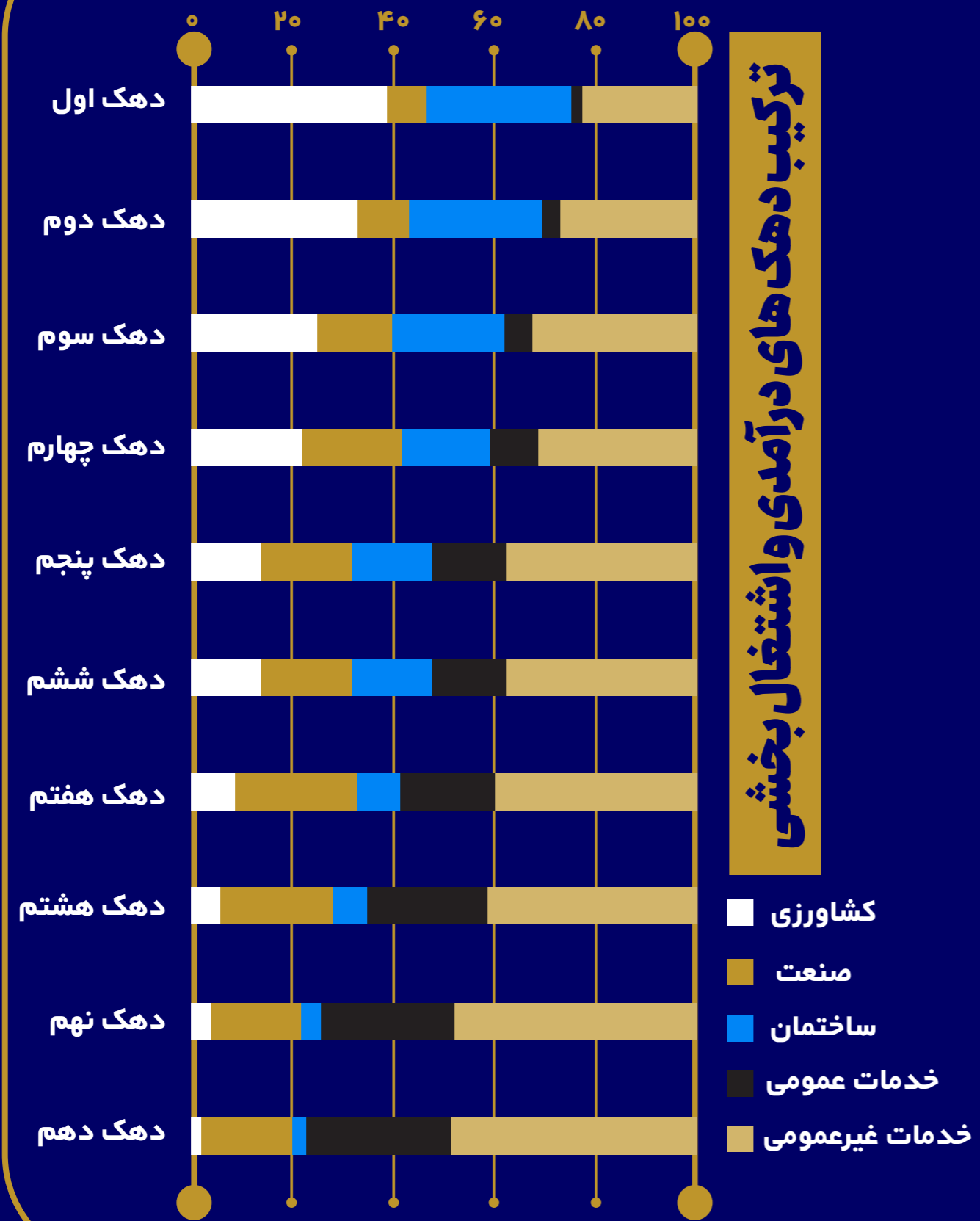

فقرزدایی صنعت فرش دستباف و صنایع دستی

براساس برآورد شاخص‌های حوزه فقر، بیش از ۴۰ درصد فقیرترین دهک جامعه (دهک اول)، در بخش کشاورزی (یا روستایی) هستند. همچنین بر اساس آخرین برآوردها در حدود ۳۰ درصد جامعه ایران (سه دهک) زیر خط فقر هستند که در این سه دهک، بخش کشاورزی سهم غالب را دارد. با توجه به تاثیر توسعه صنعت فرشبافی بر درآمد کشاورزان (روستاییان)، توسعه فرشبافی که غالباً نقش شغل مکمل کشاورزی و همچنین موجب اشتغال زنان روستایی است، نقش مستقیم و مهمی در فقر زدایی دارد.

ترکیب دهک‌های درآمدی و اشتغال بخشی

**اشتغال
زنان**

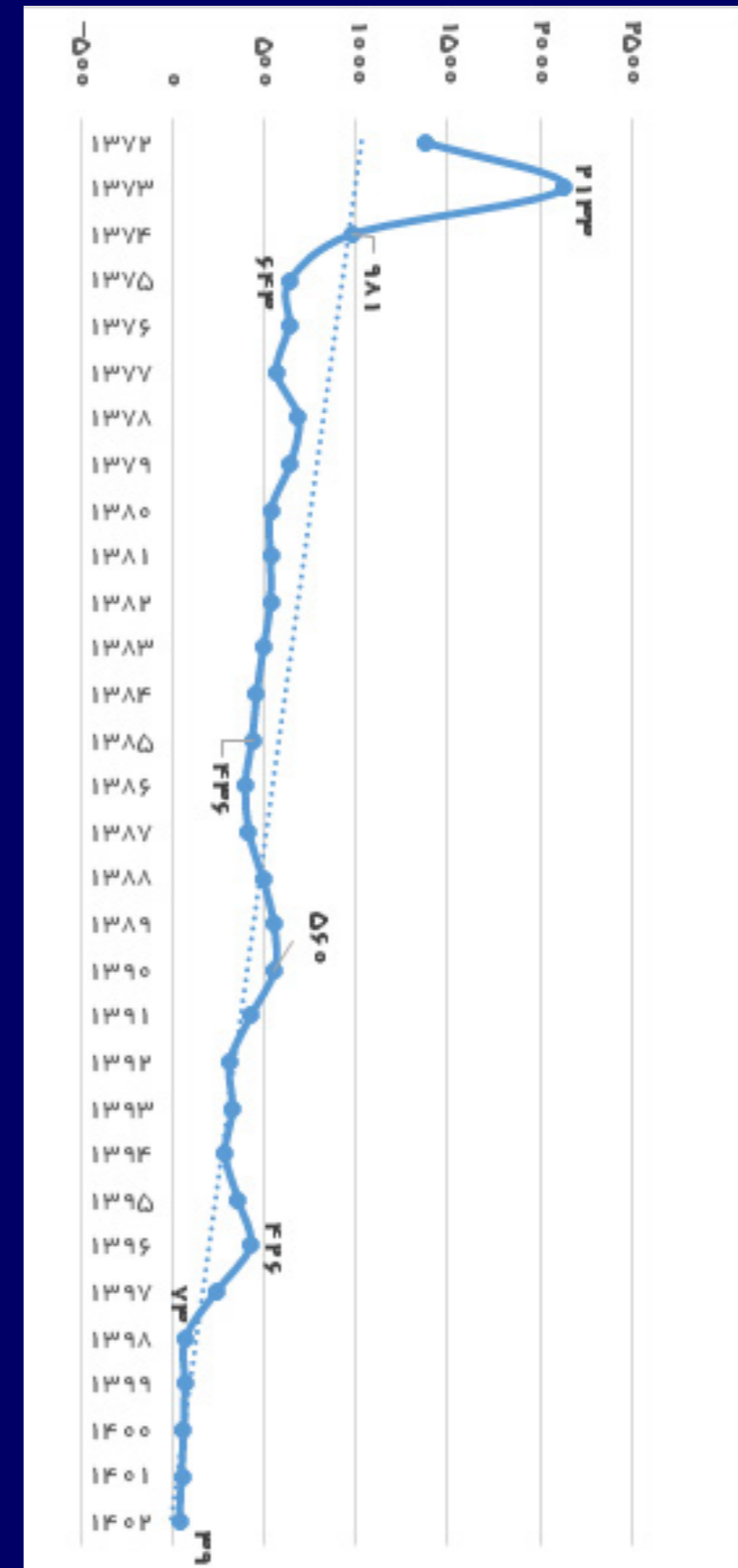
**اشتغال
روستایی**

**اشتغال
خردو خانگی**

در مجموع یک راه پایدار فقرزدایی، ایجاد اشتغال است. اشتغال در ضمن کمک به کرامت انسانی شهروندان، مسیر پایدار خلق ثروت است. ویژگی مهم اشتغال فرش دستباف و صنایع دستی، تاثیر مستقیم آن بر محرومترین بخش‌های جامعه یعنی زنان و روستاییان است. اشتغال در صنعت فرش دستباف و صنایع دستی، جزو مشاغل خرد و خانگی محسوب می‌شود اما نسبت به سایر مشاغل خرد و خانگی از دوام و پایداری بیشتری برخوردار است.

نمودار ۳۰ ساله صادرات فرش دستباف

اثر سیاست‌های داخلی بر صادرات فرش دستباف

از سال ۱۳۹۶ تا اثر تحریم ترامپ

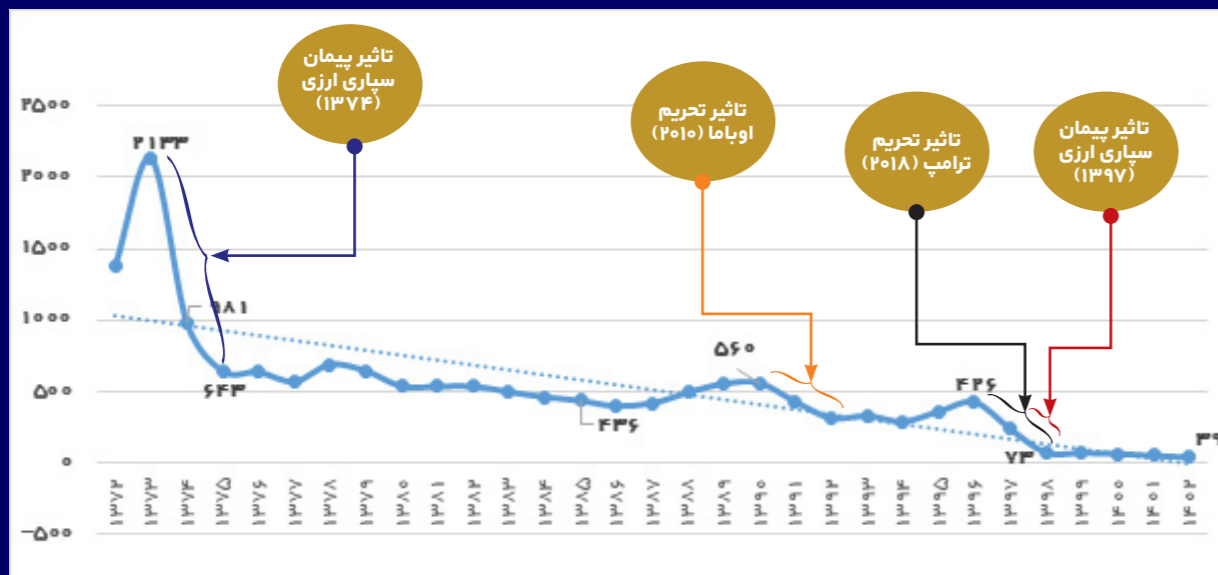
۴۴%

از سال ۱۳۹۷ الی ۱۳۹۸ تا اثر پیمان سپاری ارزی

۶۹%

از منظر سیاست‌های داخلی، پیمان سپاری ارزی موجب تشدید اثر منفی تحریم‌ها شده و صادرات را بشدت کاهش داده است.

ایجاد محدودیت برای روش های بازگشت ارز حاصل از صادرات فرش دستباف، شبکه گسترده انتقال ارز را از کار می اندازد. از آنجا که تعهد ارزی، سیاستی برای کالاهای قابل مبادله استاندارد بوده و برای کالای هنری و یونیک تعریف نشده است، کارکرد این تعهد، تخریب رقابت پذیری تاجران ایرانی در بازار خارجی و از دست رفتن سهم بازار است. باتوجه به انبارداری نسبتاً طولانی فرش و فروش امانی، تعهد ارزی، جریان نقدی این صنعت را دچار مشکل می کند.

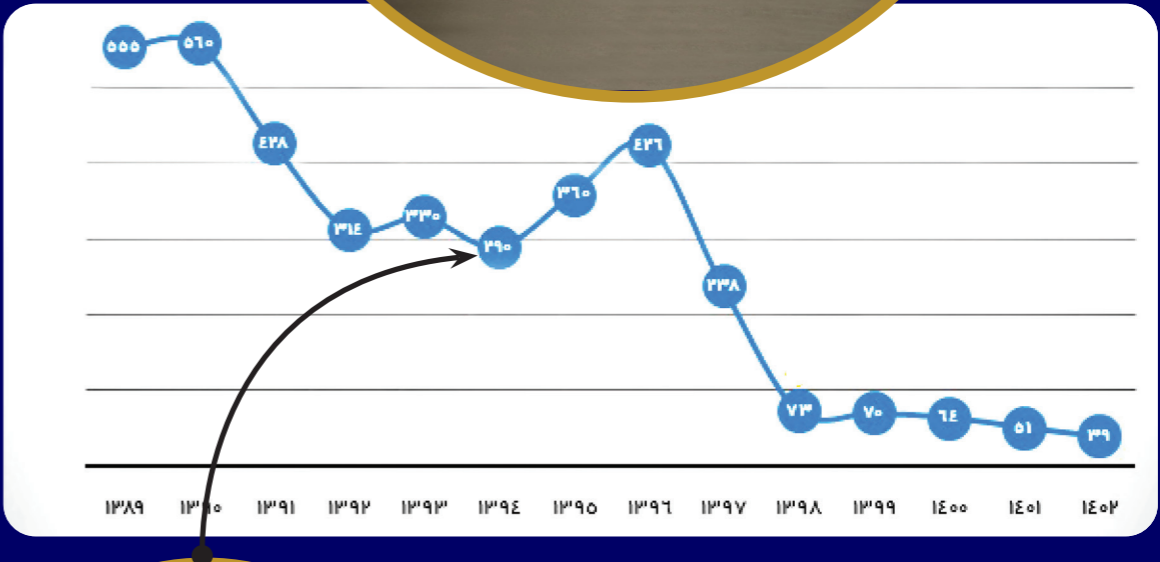
در حال حاضر، بیش از ۷۰ درصد فرشهای صادراتی مستعمل هستند ولی عوارض گمرکی بر برگشت کالای ایرانی مستعمل، موجب خلل جدی در صادرات شده است. اگرچه قرار بر اصلاح قواعد گمرکی بوده اما با گذشت ده سال، این موضوع هنوز به نتیجه نرسیده است. با مداخله گمرک، ممنوعیت پست فرش دستباف هم به تجارت الکترونیک فرش دستباف آسیب جدی زده است.

پیمان بسیاری ارزی عوارض گمرکی بازگشت فرش مستعمل

تضمین کیفیت تولید فرش دستباف نیازمند نظارت مستمر است که در قالب کارگاه‌های متمرکز در حال فعالیت بر اساس سفارش‌پذیری قابل انجام است. با این وجود، مسئله بیمه بافندگان مانع تشکیل این کارگاه‌های متمرکز بوده و تولید متمرکز را به تولید غیرمتمرکز و خانگی تبدیل می‌کند. تولید خانگی، مانع بهبود بهره‌وری تولید و دستیابی بافندگان به اشتغال‌سازنده است.

با توجه به ادغام مرکز ملی فرش در دفتر صنایع خلاق و ورزشی وزارت صمت، فرش دستباف فاقد متولی مشخص می‌باشد در نتیجه به کمترین میزان صادرات در ۵۰ سال گذشته رسیده است.

فقدان متولی مناسب و سیاستگذاری هدفمند

صنعت فرش دستباف، از جمله فعالیت‌هایی است که از روابط بین‌الملل تاثیر جدی می‌پذیرد، چندان که با اصلاح روابط بین‌الملل و رفع تحریم‌ها ظرف دو سال صادرات آن تقریباً دو برابر شده است. این رشد صادرات بسرعت بر اشتغال روستایی و فقرزدایی از مناطق محروم تاثیر می‌گذارد.

پیامدهای بی توجهی به توسعه صنعت فرش دستباف و صنایع دستی

مهاجرت نیروی کار متخصص

محروم شدن از درآمدهای صادراتی

از رفتن اشتغال روستایی

از رفتن اشتغال زنان

تشدید مشکلات روستاییان

نارضایتی اجتماعی

محروم شدن از درآمد صادراتی مهم (درآمد متوسط ۴۰۰ میلیون دلار)

خطر از دست رفتن اشتغال روستایی

مهاجرت نیروی کار متخصص به خارج از کشور (طراح، رفوگر، تولیدکننده)

تشدید تنش های اجتماعی (بخشی از اعتراضات کشاورزان اصفهان در سال ۱۴۰۰ را می توان به کاهش اشتغال صنایع فرش دستباف نسبت داد)

پیامدهای افول صنعت فرش دستباف و صنایع دستی

پیامدهای
تداوم روند
فعلی

افزایش
فزاینده نرخ
بیکاری با از دست
رفتن فرصت های
شغلی

مهاجرت
نیروهای
متخصص طراح و
مرمت کار به ترکیه
و پاکستان

افزایش
نابسامانی
های اجتماعی
و بزهکاری

تبدیل
روستاییان
مولد به جمعیت
مصرف کنندگان در
حاشیه شهرها

مهاجرت
روستاییان
به حاشیه
شهرها

کاهش
درآمد
ارزی کشور

افزایش
نارضایتی
عمومی

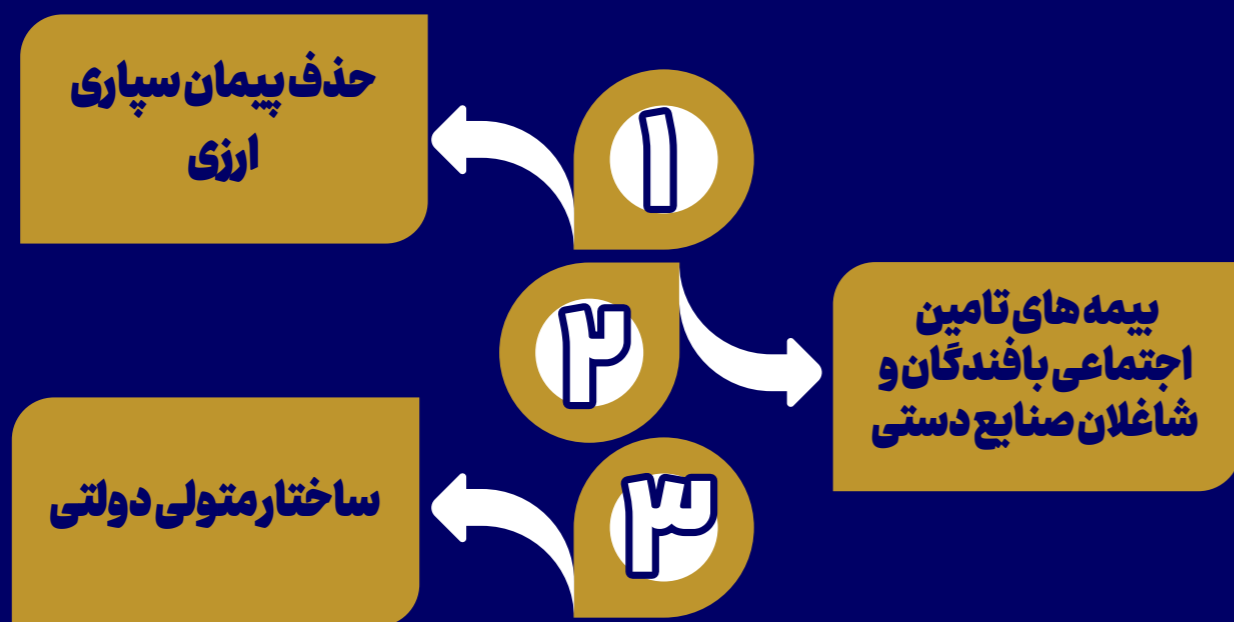
در صورت عدم تغییر سیاست‌های فعلی در صنعت فرش و صنایع دستی، آسیب‌ها و پیامدهای جدی برای اقتصاد ملی رخ خواهد داد که از جمله آنها، افزایش نابسامانی‌های اجتماعی بویژه در مناطق محروم کشور، تشدید مهاجرت به شهرها، افزایش بیکاری، کاهش درآمد ارزی و افزایش نارضایتی عمومی است.

الزامات توسعه فرش دستباف و صنایع دستی

سیاست های پیشنهادی بخش خصوصی در مسیر توسعه هنر-صنعت فرش دستباف و صنایع دستی

حذف پیمان سپاری ارزی

حذف پیمان سپاری ارزی در خصوص فرش دستباف و صنایع دستی

سیاست پیمان سپاری ارزی که از تاریخ ۱۳۹۷/۰۱/۲۱ ابلاغ شد، تکرار سیاست شکست خورده ای بود که علیرغم هشدارهای جدی و مکرر بخش خصوصی تا کنون ادامه یافته و حتی تبدیل به قانون مصوب مجلس شده است. آثار سوء این سیاست را می توان در کاهش صادرات فرش دستباف از ۴۲۶ میلیون دلار سال ۱۳۹۶ به ۴۰ میلیون دلار سال ۱۴۰۳ مشاهده کرد. مشکل نرخ و روش های محدود و غیرعملیاتی برگشت ارز صادراتی سبب شده است که صادرات فرش و صنایع دستی ایرانی که مهمترین ابزار شکست پروژه های ایران هراسی و ایجاد هژمونی فرهنگی کشور در فضای بین المللی است روز به روز با کاهش و افت بیشتری مواجه شود.

تبعات مسئله

- ۱- شرایط غیر عادی ناشی از تحریم های بین المللی
- ۲- بی اعتمادی بانک مرکزی نسبت به صادرکنندگان در حالیکه صادرکنندگان برای تداوم فعالیت خود ناچار به بازگرداندن ارز حاصل از صادرات خود هستند.
- ۳- عدم شناخت دقیق مسئولین تصمیم ساز، تصمیم گیر و اجرایی از ماهیت، ویژگی ها و مزیت های فرش و صنایع دستی. ماهیت فرش و صنایع دستی بواسطه ویژگی های هنری آن با کالاهای صنعتی متفاوت است و فرایند بازاریابی آنها عموماً پس از خروج از کشور آغاز می شود لذا صادرکننده متعهد به بازگشت ارزیست که هنوز دریافت نکرده و مشخص نیست چه زمانی دریافت می کند. ضمن اینکه فرش و صنایع دستی به عنوان نماد ملی فرهنگ و هنر ایران مهمترین ابزار ایجاد هژمونی فرهنگی در سطح بین المللیست که می بایست با تسهیل فرایندهای تجاری از این ظرفیت بهره برد اما مسئولین از این امر مهم غافل هستند.

ریشه مسئله

پیشنهاد سیاستی

با توجه به اینکه پیمان سپاری ارزی سیاستی مخل صادرات است، اصل وجود آن به صلاح کشور نیست و مطالبه قاطبه فعالین اقتصادی حذف کامل آن است و در غیر اینصورت پیشنهاد سیاستی حداقلی کاهش تعهد ارزی به میزان ارزش مواد اولیه فرش و صنایع دستی است. این سیاست پیشتر در قالب بند (ک) تبصره ۹ قانون بودجه در سال ۱۴۰۲ مصوب و اجرا شده است. متن بند ک تبصره ۹: (اخذ هرگونه تعرفه و عوارض صادراتی و الزام به پیمان سپاری ارزی در خصوص صادرات صنایع دستی بجز میزان ارزش مواد اولیه مصرف شده ممنوع است. این حکم نافی تعهد صادرکنندگان موضوع تبصره (۶) ماده (۱۲) قانون اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۴۰۰/۱۱/۱۰ نیست. همچنین صادرکنندگان ملزم به رعایت ضوابط و مقررات بانک مرکزی می باشند).

نتایج برآورد

چنانکه ذکر شد پیمان سپاری ارزی نقش مهمی در کاهش شدید صادرات فرش دستباف و صنایع دستی داشته است لذا طبیعی است که تحقق این سیاست تسهیلگرانه در گام اول به توقف روند گاهشی صادرات صنایع دستی و فرش دستباف و سپس آغاز روند رو به رشد آن منجر خواهد شد. شایان توجه است که مهمترین مسئله در این میان زنجیره اشتغال بالغ بر دو و نیم میلیون نفری فرش دستباف و صنایع دستی است که بار آن کاملاً بر دوش بخش خصوصی است. با توجه به سرانه اشتغال در صنعت از دست رفتن هر شغل که بواسطه سیاست های نادرستی مثل پیمان سپاری ارزی رخ می دهد، بالغ بر ۲۰ میلیارد ریال برای دولت هزینه در بر دارد. مهم ترین اثر حذف پیمان سپاری ارزی فرش و صنایع دستی یا دست کم کاهش تعهد ارزی به میزان ارزش مواد اولیه، تثبیت اشتغال در حوزه فرش و صنایع دستی و سپس جهش صادراتی است.

۲ بیمه‌های تامین اجتماعی بافندگان و شاغلان صنایع دستی

قالیبافان خانگی، رنگرزان سنتی، رفوگران، طراحان، نقاشان فرش دستباف و شاغلان صنایع دستی از کم درآمدترین اقشار کشور هستند که با هنر خود مهمترین کالاهای صادراتی و ارزآور را خلق می‌کنند لذا پوشش کامل بیمه درمان و بازنشستگی می‌تواند افزون بر کمک به بهبود کیفیت محصول تولیدی، انگیزه ادامه فعالیت آنان را افزایش دهد.

- ۱- خروج نیروی کار اصلی از زنجیره تولید به علت فقدان ابتدایی ترین سیاست حمایتی
- ۲- مهاجرت نیروی کار مولد از روستاها به شهرها و تبدیل آنها از یک روستایی مولد به یک حاشیه نشین شهری با تبعات جدی امنیتی، فرهنگی و اجتماعی
- ۳- نامعلوم بودن سرنوشت حق بیمه پرداخت شده در سنوات گذشته قالیبافان قطع بیمه شده
- ۴- تحمیل هزینه های سنگین درمانی به قشر آسیب پذیر و ایجاد نارضایتی عمومی
- ۵- نسبت ناچیز بیمه‌شدگان فعال در حوزه صنایع دستی نسبت به کل فعالان این حوزه

تبعات مسئله

پس از آمد و شدهای مکرر و اصلاح قوانین، سرانجام قانون بیمه‌های اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسنامه دار در سال ۱۳۸۸ تصویب و تا سال ۱۳۹۳ با تامین اعتبار مناسب بطور قابل قبولی اجرا شد بطوریکه تا پایان سال ۱۳۹۲ مجموع بیمه شدگان تحت پوشش این قانون به ۶۲۰ هزار نفر رسید. اما در سال‌های بعد، بودجه سنواتی مصوب مجلس جوابگوی بیمه همه فعالین این حوزه نبود بطوری که تا پایان سال ۱۴۰۱ تعداد بیمه‌شدگان به ۲۳۶ هزار نفر کاهش یافت.

ریشه مسئله

- ۱- تامین بودجه لازم برای اجرای قانون حمایت از قالیبافان.
- ۲- تثبیت اعتبارات لازم برای این مهم در لوایح بودجه سنواتی در ردیف بودجه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ۳- تعیین تکلیف حق بیمه پرداختی بافندگان قطع بیمه شده که امکان ادامه بیمه به علت خروج از طرح را ندارند.

پیشنهاد سیاستی

- ۱- جلوگیری از مهاجرت و حاشیه نشینی و آسیب های آن.
- ۲- ایجاد انگیزه برای ادامه اشتغال در حرفه قالیبافی و صنایع دستی
- ۳- بالارفتن سطح اشتغال کشور با کمترین بها (هزینه اشتغال هر نفر در صنعت حداقل ۲ میلیارد تومان است، در مقابل کمک هزینه بیمه به ازای هر شاغل در فرش و صنایع دستی در حدود ماهیانه ۲ میلیون تومان است)
- ۴- بهره مندی شهروندان جمهوری اسلامی ایران از کمترین حق شهروندی

برآورد نتایج

۳

ساختار متولی دولتی فرش و صنایع دستی

مصوبه شورای عالی اداری در سال ۸۲: ((به منظور افزایش تولید و ارتقا کیفیت و ساماندهی صنعت فرش دستباف حل مشکلات بازار عرضه و فروش آن و تهیه الزامات فنی جهت تولید و صادرات، حفظ جنبه‌های هنری و فرهنگی فرش، کاهش تصدی دولت در امر تولید و فروش و تجمیع وظایف دستگاه‌های دولتی موازی مرتبط با صنعت فرش دستباف بنا بر پیشنهاد مشترک وزارت بازرگانی و وزارت صنایع و معادن و وزارت جهاد کشاورزی و سازمان برنامه ریزی کشور مصوب شد: کلیه امور مربوط به سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت و هدایت و حمایت صنعت فرش دستباف، امور تحقیقاتی و پژوهشی مربوط به آن و تهیه ضوابط و الزامات فنی تولید و صادرات و اقدامات حمایتی از سایر دستگاه‌های اجرایی منتزع و در یک واحد سازمانی در حوزه مرکزی وزارت بازرگانی تجمیع می‌شود.))

اما متأسفانه به دلایل گوناگون سال به سال بودجه و اختیارات مرکز ملی فرش کاهش یافت که منجر به فقدان کارایی و عدم امکان دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده گردید و در نهایت در دولت سیزدهم بدون توجه به تومیه بخش خصوصی و حتی نظر بازرسی وزارت صمت این مرکز با دفتر صنایع خلاق و ورزشی ادغام شد و از جایگاه معاونت وزیر به معاونت مدیرکل معاون وزیر تنزل پیدا کرد.

اولین تحریم آمریکا بعد از نفت، فرش دستباف ایران می‌باشد. تحریمی که اشتغال ۲ میلیون نفری روستاییان و افراد آسیب پذیر و یکی از کالاهای ارز آور کشور را نشانه گرفته است. متأسفانه نبود متولی متخصص و کارآمد فرش در بدنه دولت باعث شد تا آسیب این تحریم بسیار بیشتر از حد انتظار باشد تا جاییکه صادرات فرش ایران از میانگین سالیانه نیم میلیارد دلار در ده ساله پیش از تحریم‌ها به کمتر از ۴۰ میلیون دلار رسید.

تبعات مسئله

ریشه مسئله

- ۱- غفلت مسئولین از جایگاه و اهمیت راهبردی فرش دستباف بویژه در حوزه اشتغال ارزان، مردمی و بدون جایگزین
- ۲- عملکرد نامطلوب مرکز ملی فرش در مطالبه گری و تأثیرگذاری در تصمیم سازی ها که سبب شده است نقش فرش در اقتصاد و نقش مرکز در مناسبات دولتی رفته رفته کم رنگ شود.
- ۳- عدم اخذ مشورت با بخش خصوصی در بزنگاه هایی مثل طراحی ساختار مرکز ملی فرش یا تغییر و تحول چارت سازمانی وزارت صمت
- ۴- استفاده از مدیران با سوابق نامربوط به فرش بویژه در دو دوره اخیر

پیشنهاد سیاستی

انتزاع معاونت صنایع دستی از وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و ادغام آن با مرکز ملی فرش ایران و تاسیس سازمان ملی فرش و صنایع دستی ایران زیر مجموعه ریاست جمهوری
با توجه به موافقت وزارت صمت و همچنین وجود تجهیزات، ساختار و نیروی انسانی و ساختمان مستقل در مرکز ملی فرش ایران این ادغام به معنای بزرگ شدن دولت نیست.

نتایج برآورد

- دستیابی به قدرت تعامل سازمانی گسترده و قابل اتکا در راستای کاهش مشکلات صنعت از طریق دولت و مجلس
- مدیریت تولید، توزیع و صادرات فرش دستباف و به تبع آن افزایش ارز آوری، اشتغال و جلوگیری از مهاجرت به شهرها
- بازپس گیری و حفظ جایگاه فرش دستباف و صنایع دستی ایران در جهان
- افزایش صادرات فرش و صنایع دستی حداقل به ۲۵۰ میلیون دلار ظرف ۱۸ ماه و در صورت رفع تحریم‌ها و استمرار سیاست‌های حمایتی بازگشت به سطح ۵۰۰ میلیون دلار ظرف ۳ تا ۵ سال .
- افزایش اشتغال نیروی فنی ماهر در بخش‌های رفو و مرمت و طراحی و جلوگیری از مهاجرت سرمایه‌های انسانی به کشورهای رقیب مثل ترکیه و پاکستان

کلام آخر

آنچه در این سند ذکر شد، تمامی مشکلات این حوزه نیستند بلکه مهمترین مشکلاتی هستند که حل آنها در حیطه اختیارات رییس جمهور است. یک متولی قدرتمند زیر مجموعه ریاست جمهوری می‌تواند از طریق تعامل مستقیم با بخش خصوصی و ارتباط بی‌واسطه با رییس جمهور، نسبت به رفع موانع تولید و تجارت در این حوزه اقدام کند و بدین ترتیب بخش خصوصی به وظیفه ذاتی خود یعنی توسعه بازارها بپردازد. رفع مشکلات قید شده در این سند به معنای بزرگ شدن سفره معیشت ۸ الی ۱۰ میلیون نفری است که از طریق تولید و تجارت فرش دستباف و صنایع دستی ارتزاق می‌کنند. مردمی که تعداد آنها نزدیک به جمعیت تعداد کثیری از کشورهای اروپایی است. خانواده بزرگ فرش دستباف و صنایع دستی ایران هم شایسته زندگی با بهترین کیفیت هستند و هم می‌توانند پشتوانه بزرگی برای هر دولتی باشند. اگر دولت‌ها از این ظرفیت عظیم فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و دیپلماتیک بهره ببرند.

